

**Copyright©2018 Editura Hamangiu SRL**

Editură de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale CNATDCU

Toate drepturile rezervate Editurii Hamangiu

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată

fără acordul scris al Editurii Hamangiu

**Editura Hamangiu:**

Str. Mitropolit Filaret nr. 39-39A, Sector 4, București, O.P. 5, C.P. 91

Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21;

Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24

E-mail: redactia@hamangiu.ro

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

**DOBREV, DUMITRU**

**Mijloace juridice de conservare a patrimoniului debitorului : acțiunea revocatorie, acțiunea oblică, acțiunea directă / Dumitru Dobrev. - București :**

Editura Hamangiu, 2018

ISBN 978-606-27-1140-5

34

**Dr. Dumitru Dobrev**

Cercetător științific la Institutul de Cercetări Juridice

„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

## **Mijloace juridice de conservare a patrimoniului debitorului**

**Acțiunea revocatorie,  
acțiunea oblică, acțiunea directă**

*Editura*  
**Hamangiu**  
**2018**

## Cuprins

|                                                                                                                                                                     |               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <b>CAPITOLUL I. GAJUL GENERAL AL CREDITORILOR</b>                                                                                                                   |               |
| <b>CHIROGRAFARI</b>                                                                                                                                                 | <b>1</b>      |
| <i>Secțiunea 1. Noțiune. Reglementare</i>                                                                                                                           | <b>1</b>      |
| <i>Secțiunea a 2-a. Evoluția teoriilor asupra</i><br><i>patrimoniului și corelarea acestora cu noțiunea</i><br><i>de gaj general al creditorilor chirografari</i>   | <b>4</b>      |
| §1. Teoria personalistă (subiectivă) a patrimoniului<br>a lui Charles Aubry și Charles Rau                                                                          | 4             |
| §2. Teoria patrimoniului-scop sau de afectațiune                                                                                                                    | 7             |
| §3. Teoria personalistă a lui Marcel Planiol                                                                                                                        | 11            |
| §4. Un precursor al teoriilor contemporane ale<br>patrimoniului – Istrate N. Micescu                                                                                | 11            |
| §5. Viziunea doctrinei contemporane asupra<br>patrimoniului de afectațiune                                                                                          | 13            |
| <i>Secțiunea a 3-a. Trăsături caracteristice ale dreptului</i><br><i>de gaj general</i>                                                                             | <b>15</b>     |
| <i>Secțiunea a 4-a. Limitări ale dreptului de gaj general</i>                                                                                                       | <b>19</b>     |
| §1. Precizări prealabile                                                                                                                                            | 19            |
| §2. Bunurile neurmăribile datorită inalienabilității<br>lor                                                                                                         | 20            |
| §3. Bunurile neurmăribile datorită scopului<br>pentru care sunt afectate                                                                                            | 23            |
| §4. Mijloacele juridice pe care legea le acordă<br>creditorilor, în virtutea dreptului de gaj general,<br>în scopul asigurării realizării integrale a<br>creanțelor | 26            |
| <br><b>CAPITOLUL AL II-LEA. MĂSURILE CONSERVATORII</b><br><b>ȘI MĂSURILE ASIGURĂTORII</b>                                                                           | <br><b>33</b> |
| <i>Secțiunea 1. Măsurile conservatorii</i>                                                                                                                          | <b>33</b>     |
| <i>Secțiunea a 2-a. Măsurile asigurătorii</i>                                                                                                                       | <b>35</b>     |

**CAPITOLUL AL III-LEA. ACȚIUNEA REVOCATORIE**

|                                                                                                                                                  |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>(PAULIANĂ)</b>                                                                                                                                | <b>37</b> |
| <i>Secțiunea 1. Istoric. Reglementare</i>                                                                                                        | 37        |
| §1. Concept doctrinar                                                                                                                            | 37        |
| §2. Norme de drept pozitiv în materie civilă                                                                                                     | 37        |
| §3. Norme privind acțiunea revocatorie în materie comercială                                                                                     | 40        |
| §4. Originea și istoria acțiunii pauliene în dreptul roman                                                                                       | 42        |
| §5. Acțiunea pauliană în secolele al XII-lea - al XVIII-lea                                                                                      | 49        |
| §6. Acțiunea pauliană și Codul Napoleon                                                                                                          | 51        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Definiția doctrinei</i>                                                                                                      | 53        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Domeniu de aplicare</i>                                                                                                      | 57        |
| §1. Principiu. Excepții                                                                                                                          | 57        |
| §2. Actele juridice care privesc drepturi patrimoniale exclusive ale debitorului                                                                 | 58        |
| §3. Actele juridice privitoare la drepturile și bunurile insesizabile ale debitorului                                                            | 59        |
| §4. Actul de partaj al succesiunii                                                                                                               | 62        |
| §5. Plata unei datorii                                                                                                                           | 66        |
| §6. Contractul prin care debitorul își asumă noi datorii                                                                                         | 69        |
| §7. Hotărârile judecătorești                                                                                                                     | 70        |
| §8. Frauda pauliană în materie comercială                                                                                                        | 75        |
| <i>Secțiunea a 4-a. Condiții de exercitare a acțiunii revocatorii</i>                                                                            | 78        |
| §1. Considerații generale                                                                                                                        | 78        |
| §2. Actul încheiat de debitor cu terțul să fi cauzat un prejudiciu creditorului reclamant                                                        | 84        |
| §3. Actul de însărăcire a debitorului                                                                                                            | 85        |
| §4. Actul de însărăcire încheiat cu terțul să îi fi cauzat debitorului starea de insolvabilitate sau să îi fi agravat insolvabilitatea existentă | 89        |
| §5. Particularitățile noțiunii de însărăcire a debitorului în materie comercială. Condiția insolvabilității                                      | 95        |

|                                                                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| §6. Frauda debitorului ( <i>consilium fraudis</i> )                                                                                                   | 98  |
| §7. Complicitatea terțului la frauda ( <i>consilium fraudis</i> )<br>debitorului cu care a încheiat actul atacat cu<br>acțiunea pauliană              | 101 |
| <b>Secțiunea a 5-a. Efectele admiterii acțiunii pauliene</b>                                                                                          | 104 |
| §1. Inopozabilitatea actului fraudulos atacat                                                                                                         | 104 |
| §2. Raporturile dintre creditorul reclamant și terțul<br>care a încheiat actul fraudulos cu debitorul                                                 | 106 |
| §3. Raporturile dintre creditorul urmăritor și<br>creditorii proprii ai terțului                                                                      | 108 |
| §4. Raporturile dintre debitor și terțul dobânditor<br>cu care a încheiat actul declarat fraudulos<br>de instanța de judecată                         | 110 |
| §5. Efectul relativ și caracterul individual al acțiunii<br>pauliene. Raporturile dintre creditorul reclamant<br>și ceilalți creditori ai debitorului | 111 |
| <b>Secțiunea a 6-a. Natura juridică a acțiunii pauliene<br/>în dreptul privat. Delimitarea față de acțiunea în<br/>simulație. Forme particulare</b>   | 113 |
| §1. Natura juridică a acțiunii pauliene. Încercări<br>de calificare și posibile soluții                                                               | 113 |
| §2. Delimitarea acțiunii pauliene față de acțiunea<br>în simulație                                                                                    | 118 |
| §3. Forme particulare ale acțiunii revocatorii.<br>Acțiunea în prestație tabulară împotriva terțului<br>de rea-credință                               | 120 |
| <b>Secțiunea a 7-a. Acțiunea colectivă</b>                                                                                                            | 122 |
| §1. Denumire și istoric                                                                                                                               | 122 |
| §2. Natură juridică                                                                                                                                   | 125 |
| §3. Procedura de judecată                                                                                                                             | 128 |
| §4. Efectele admiterii acțiunii și scurte concluzii                                                                                                   | 132 |
| §5. Regimul juridic al acțiunilor colective la nivel<br>european                                                                                      | 134 |
| §6. Evitarea „forum shopping” și soluțiile Curții<br>de Justiție a Uniunii Europene                                                                   | 135 |

|                                                                                                    |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| §7. Acțiunea colectivă în cazul reorganizării persoanei juridice _____                             | 142 |
| <i>Secțiunea a 8-a. Prescripția dreptului material la acțiune în cazul acțiunii pauliene</i> _____ | 145 |
| <i>Secțiunea a 9-a. Presumpția muciană</i> _____                                                   | 146 |
| <i>Secțiunea a 10-a. Excepția pauliană</i> _____                                                   | 149 |

## CAPITOLUL AL IV-LEA. ACȚIUNEA OBLICĂ

|                                                                                                                           |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>(SUBROGATORIE)</b> _____                                                                                               | <b>154</b> |
| <i>Secțiunea 1. Originea instituției</i> _____                                                                            | 154        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Concept și definiție. Natură juridică</i> _____                                                       | 155        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Domeniu de aplicare</i> _____                                                                         | 159        |
| <i>Secțiunea a 4-a. Excepții. Drepturi și acțiuni patrimoniale exclusiv personale</i> _____                               | 166        |
| <i>Secțiunea a 5-a. Condiții de admisibilitate a acțiunii oblice</i> _____                                                | 172        |
| §1. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească dreptul de creanță al creditorului care exercită acțiunea oblică _____ | 172        |
| §2. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească debitorul _____                                                        | 175        |
| §3. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească creditorul _____                                                       | 176        |
| §4. Momentul îndeplinirii condițiilor acțiunii oblice _____                                                               | 177        |
| §5. Prescripția acțiunii oblice _____                                                                                     | 178        |
| <i>Secțiunea a 6-a. Efectele acțiunii oblice</i> _____                                                                    | 180        |
| §1. Efectele față de creditorul care exercită acțiunea oblică _____                                                       | 180        |
| §2. Efectele față de terțul pârât _____                                                                                   | 182        |
| §3. Efectele față de debitorul pasiv _____                                                                                | 183        |
| §4. Efectele față de ceilalți creditori ai debitorului pasiv _____                                                        | 184        |
| <i>Secțiunea a 7-a. Materii în care se utilizează acțiunea oblică</i> _____                                               | 187        |

|                                                                                                                                                                                            |                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| <b>CAPITOLUL AL V-LEA. ACȚIUNEA DIRECTĂ</b>                                                                                                                                                | <b>192</b>     |
| <i>Secțiunea 1. Istoric. Noțiune. Natură juridică</i>                                                                                                                                      | 192            |
| <i>Secțiunea a 2-a. Clasificarea acțiunilor directe</i>                                                                                                                                    | 197            |
| <i>Secțiunea a 3-a. Condiții pentru introducerea acțiunii directe</i>                                                                                                                      | 198            |
| <i>Secțiunea a 4-a. Efectele acțiunii directe</i>                                                                                                                                          | 199            |
| <i>Secțiunea a 5-a. Prescripția acțiunii directe</i>                                                                                                                                       | 200            |
| <i>Secțiunea a 6-a. Acțiunile directe clasice</i>                                                                                                                                          | 200            |
| §1. Acțiunea directă a mandantului contra submandatarului sau mandatarului substituit                                                                                                      | 201            |
| §2. Acțiunea introdusă de subantreprenori împotriva beneficiarului construcției                                                                                                            | 202            |
| §3. Acțiunea directă a proprietarului unui imobil împotriva sublocatarului                                                                                                                 | 207            |
| <i>Secțiunea a 7-a. Alte acțiuni directe</i>                                                                                                                                               | 208            |
| §1. Acțiunea directă în materia asigurărilor                                                                                                                                               | 209            |
| §2. Acțiunea directă a utilizatorului din contractul de leasing contra furnizorului bunului sau bunurilor ce i-au fost date în leasing de către finanțator, consacrată de O.G. nr. 51/1997 | 214            |
| §3. Acțiunea directă a salariatului temporar împotriva utilizatorului de muncă temporară                                                                                                   | 217            |
| §4. Acțiunea directă a beneficiarului final împotriva producătorului pentru pagubele generate de produsele cu defecte de fabricație                                                        | 218            |
| §5. Acțiunea beneficiarului împotriva promitentului unei stipulații pentru altul                                                                                                           | 222            |
| <br><b>CAPITOLUL AL VI-LEA. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA</b>                                                                                                                     | <br><b>224</b> |
| <br><b>BIBLIOGRAFIE</b>                                                                                                                                                                    | <br><b>235</b> |

## Capitolul I. Gajul general al creditorilor chirografari<sup>[1]</sup>

### Secțiunea 1. Noțiune. Reglementare

1. *Obligația* reprezintă o legătură juridică între două persoane<sup>[2]</sup>, în cadrul căreia subiectul activ, creditorul, este îndrituit să ceară subiectului pasiv, debitorului, să execute prestația sau prestațiile la care este îndatorat. Aceasta este vechea definiție doctrinară (cvasiunanimă) a obligației, elaborată spre a suplini lipsa unei definiții legale<sup>[3]</sup> în Codul civil de la 1864 (Codul civil Cuza). Redactorii noului Cod civil au rupt această tradiție napoleoniană și au inclus o definiție legală în art. 1164 noul C. civ. – „Obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată”, care este inspirată de art. 1373 din Codul civil Québec<sup>[4]</sup>. Nu putem să

---

<sup>[1]</sup> Deși noțiunea de „gaj general al creditorilor chirografari” a fost înlocuită în noul Cod civil cu cea de „garanție comună a creditorilor”, vom păstra forma veche din rațiuni de continuitate a terminologiei juridice. A se vedea art. 2324 alin. (1) noul C. civ. – „Cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare. Ele servesc drept garanție comună a creditorilor săi”.

<sup>[2]</sup> Potrivit definiției lui Gaius (GAIUS, *Inst.*, IV, 131), reluată de Iustinian (IUSTINIAN, *Inst.*, III, 13, pr.), „*Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura*”, adică obligația este o legătură juridică prin care suntem siliți de a plăti ceva potrivit dreptului cetății noastre.

<sup>[3]</sup> Codul civil român de la 1864, urmând modelul altor reglementări de referință ale secolului al XIX-lea și ale începutului de secol XX, nu definea obligația civilă. În acest sens, a se vedea: Codul civil francez din 1804; Codul federal elvețian al obligațiilor din 1911; Codul civil austriac din 1911.

<sup>[4]</sup> *Code civil du Québec* este un Cod civil de tradiție napoleoniană, dar cu avantajul de a fi destul de recent (a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994). El a înlocuit *Code civil du Bas-Canada* din 1866, care era de fapt o copie adusă la zi a Codului Napoleon de la 1804, ca și Codul nostru civil de la 1864. Din aceste motive, a fost ales de către comisia de redactare

nu remarcăm folosirea termenului „legătură de drept”, care trimite în mod clar la acel „*iuris vinculum*” al lui Gaius.

În ipoteza în care debitorul nu execută de bunăvoie ceea ce datorează, creditorul poate recurge la concursul forței coercitive a statului, inițiind procedurile pentru *executarea silită* asupra bunurilor și drepturilor patrimoniale ale debitorului.

Pentru ca executarea silită să se și finalizeze, *este necesar ca debitorul să aibă bunuri urmăribile*, în caz contrar, creditorul riscă să nu primească satisfacție, în totul sau în parte. Ca urmare, dreptul de creanță se deosebește esențial de un drept real prin evidenta sa fragilitate<sup>[1]</sup>. Acest caracter – fragilitatea – nu afectează existența propriu-zisă a dreptului de creanță, ci eficacitatea lui, care depinde de solvabilitatea debitorului, adică de conținutul și consistența patrimoniului său.

**2. Textul care instituie răspunderea debitorului cu întregul său patrimoniu** a rămas aproape neschimbat – art. 1718 C. civ. 1864: „Oricine este obligat personal este ținut de a îndeplini îndatoririle sale cu toate bunurile sale, mobile sau imobile, prezente și viitoare”<sup>[2]</sup>, fiind preluat aproape *mot à mot* în art. 2324 alin. (1) noul C. civ.: „Cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare. Ele servesc drept garanție comună

---

ca principală sursă de inspirație pentru noul Cod civil român din 2009, în vigoare din 2011. Pe parcursul lucrării vom folosi prescurtarea „CCQ”.

<sup>[1]</sup> A se vedea V. TOULET, *Droit civil. Obligations. Responsabilité civile*, Paradigme Publications Universitaires, Orléans, 2003, p. 270-271; J. FLOUR, J.L. AUBERT, Y. FLOUR, E. SAVAUX, *Les obligations. Tome 3. Le rapport d'obligation*, Dalloz, Paris, 1999, p. 43.

<sup>[2]</sup> Textul art. 1718 C. civ. 1864 se aplica tuturor raporturilor obligaționale, indiferent de izvorul lor. Astfel, este evident că redactarea lui era superioară textului similar din fostul art. 2092 C. civ. francez (art. 2284 în prezent), care se pare că se referea numai la obligațiile născute din acte juridice și mai exact din „angajamentul său”, adică al debitorului. Formularea din art. 1718 C. civ. 1864 reproducea art. 7 din Legea ipotecară belgiană din anul 1851, folosindu-se expresia „oricine este obligat”, și nu „oricine se obligă”.

al creditorilor săi”. Textul art. 2324 alin. (1) noul C. civ. instituie astfel *gajul general al creditorilor asupra patrimoniului debitorului*<sup>[1]</sup>.

Conchidem că *patrimoniul debitorului are funcția esențială de a constitui garanția generală, comună și proporțională a tuturor creditorilor săi*. În absența patrimoniului ca entitate juridică de sine stătătoare, ar fi de neconceput existența așa-zisului drept de gaj general al creditorilor.

**3. Sintagma „gaj general”** are o cu totul altă arie semantică decât *dreptul de gaj* – drept real accesoriu ce implică în mod obligatoriu depozitarea debitorului de bunul dat în gaj, potrivit art. 2481 alin. (1) noul C. civ. Astfel, dreptul de gaj este definit ca dreptul real constituit în favoarea unui creditor asupra unui bun sau unor bunuri mobile determinate ale debitorului ori ale unei terțe persoane, cu depozitare (sub imperiul vechiului Cod civil, era posibil să se constituie și fără depozitare), care conferă titularului său, creditorul gajist, posibilitatea de a urmări acel bun în mâna oricui s-ar afla și de a fi plătit cu prioritate față de alți creditori, din prețul bunului sau bunurilor respective, în caz de neexecutare voluntară a obligației de către debitor<sup>[2]</sup>. Așadar, dreptul de gaj este un drept real accesoriu dreptului de creanță, ce conferă titularului

[1] Despre gajul general al creditorilor, a se vedea: C. HAMANGIU, N. GEORGEAN, *Codul civil adnotat*, vol. V, Ed. Librăriei Universale Alcala & Co., București, 1928, p. 250-251; T.R. POPESCU, P. ANCA, *op. cit.*, p. 342-343; L. POP, *op. cit.*, p. 407-409; C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1994, p. 303-305, p. 364-365; I. ADAM, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 560-561; V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol. I, Ed. Humanitas, București, 2004, p. 90-94; E. POENARU, *Garanțiile reale mobiliare*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 4-8; C. LARROUMET, *Droit civil. Tome 4. Les obligations. Régime général*, Economica, Paris, 2000, p. 231-232; FR. TERRÉ, PH. SIMLER, Y. LEQUETTE, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2002, p. 1028-1032; PH. MALAURIE, L. AYNÈS, PH. STOFFEL-MUNCK, *Droit civil. Les obligations*, Defrénois, Paris, 2004, p. 601-603; V. TOULET, *op. cit.*, p. 270-271.

[2] A se vedea: V.D. ZLĂTESCU, *Garanțiile creditorului*, Ed. Academiei, București, 1970, p. 148-164; L. POP, *op. cit.*, p. 430-434; I. ADAM, *op. cit.*, p. 593-598.

Resp două prerogative speciale în raport cu acelea recunoscute oricărui creditor: dreptul de urmărire și dreptul de preferință.

Denumirea de „gaj general” evocă, în realitate, puterea pe care o are orice creditor asupra patrimoniului debitorului și ne sugerează faptul că nu este vorba despre un gaj propriu-zis, ci despre dreptul creditorilor de a urmări bunurile ce se află în patrimoniul debitorului pentru realizarea creanțelor, fără însă a-l opri să le înstrăineze. Conchidem că asupra patrimoniului se exercită nu doar puterea titularului său care este debitorul, dar și, mai puțin evident, puterea conferită *ex lege* creditorilor săi pentru ca aceștia să își realizeze drepturile personale patrimoniale.

### ***Secțiunea a 2-a. Evoluția teoriilor asupra patrimoniului și corelarea acestora cu noțiunea de gaj general al creditorilor chirografari***

#### **§1. Teoria personalistă (subiectivă) a patrimoniului a lui Charles Aubry<sup>[1]</sup> și Charles Rau<sup>[2]</sup>**

##### **4. Potrivit acestor doi mari întemeietori ai doctrinei<sup>[3]</sup> civiliste,**

<sup>[1]</sup> Charles Aubry (1803-1883) a fost unul dintre cei mai importanți juriști francezi ai secolului al XIX-lea. A predat la Universitatea din Strasbourg din 1833 până în 1871, iar după cedarea Alsaciei în urma războiului franco-prusian a fost judecător la Curtea de Casație (din 1872 până în 1878).

<sup>[2]</sup> Charles-Frédéric Rau (1803-1877) a fost avocat (decan al Baroului Strasbourg), profesor la Universitatea din Strasbourg și consilier la Curtea de Casație.

<sup>[3]</sup> Cei doi autori s-au detașat de curentul exegetic (care domina Franța în prima jumătate a secolului al XIX-lea) și prin opera lor capitală, „*Cours de droit civil français d'après la méthode de Zachariæ*” (1839-1846), au introdus prima sinteză sistematică (pe instituții) a dreptului civil francez, abandonând astfel structura Codului Napoleon. Această lucrare introduce pentru prima dată în dreptul francez noțiuni din doctrina germană: în domeniul teoriei probațiunii, al coproprietății, al revendicării imobiliare. Ea a fost inițial doar o traducere a celei de-a 5-a ediții (din 1839) a manualului profesorului de la Universitatea Heidelberg – Karl Salomo Zachariæ von Lingenthal (1769-1843) –, „*Handbuch des Französischen Zivilrechts*”, sub

*patrimoniul*<sup>[1]</sup>, concept juridic apărut în dreptul roman clasic<sup>[2]</sup>, dar necunoscut vechiului drept francez, *este o emanație a personalității*. Dacă de o datorie trebuie să răspundă persoana, în mod firesc, inevitabil, răspund bunurile persoanei care, în totalitatea lor înfățișând patrimoniul, nu reprezintă decât o emanație a personalității. Până în perioada interbelică, explicația art. 1718 C. civ. 1864 – „Oricine este obligat personal este ținut de a îndeplini îndatoririle sale cu toate bunurile sale, mobile și imobile, prezente și viitoare” – dădea deplină satisfacție logică prin intermediul teoriei lui Aubry și Rau.

Tot pe temeiul faptului că patrimoniul nu poate fi separat de personalitate, fiind indivizibil ca și personalitatea și, în consecință, inalienabil, se explică și egalitatea care există între creditorii ziși chirografari, când urmăresc bunurile, adică patrimoniul debitorului lor. O primă consecință a teoriei celor doi autori asupra patrimoniului este ceea ce se cheamă „*dreptul general de gaj al creditorilor asupra întregului patrimoniu*”. Această sintagmă se regăsește în art. 2324 noul C. civ. (fostul art. 1718 C. civ. 1864): „*Cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare. Ele servesc drept garanție comună a creditorilor săi*”. Creditorul, în urmărirea achitării datoriei debitorului, poate urmări oricare dintre bunurile acestuia, adică patrimoniul debitorului. Simplificând, textul art. 1718 C. civ. Cuza (corespunzător fostului art. 2092 C. civ. francez) ar putea fi rezumat astfel: „*Quiconque s'oblige, oblige le sien*” – în sensul că debitorul se obligă cu tot ceea ce îi aparține, atât în prezent, cât și în viitor<sup>[3]</sup>.

---

numele de „*Cours de droit civil français*”. Edițiile ulterioare s-au îndepărtat de originalul german, devenind o operă juridică de sine stătătoare.

[1] PH. MALAURIE, *Antologia gândirii juridice*, Ed. Humanitas, București, 1997, p. 241-242.

[2] În secolul al II-lea d.Hr., încă nu era sigur dacă și creanțele fac parte din patrimoniu, considerându-se că intră în patrimoniu numai drepturile reale. Astfel, Pomponius distingea între lucrurile care sunt în patrimoniu – „*res que in patrimonio nostro sunt*” – și altele care sunt *in nominibus*, înțelegându-se prin „*nomina*” creanțele. Pentru amănunte, a se vedea I.N. MICESCU, *Curs de drept civil*, Ed. All Beck, București, 2000, p. 212-213.

[3] C. AUBRY, C. RAU, *Cours de droit civil français, d'après la méthode de Zachariæ*, 7<sup>e</sup> éd. par P. ESMEIN, A. PONSARD, tome IX, Librairie Technique, Paris, 1961, nr. 573 și urm.

Respectiv Se numesc *creditori chirografari* aceia care nu au, pentru creanța lor, niciun motiv legal de preferință, care sunt în situație de egalitate, pentru argumentele mai sus arătate, cu toți ceilalți asemeni lor, afară deci de creditorii privilegiați sau garantați. Principiul era stabilit de fostul art. 1719 C. civ. 1864 și este reluat într-o formă cvasi-identică de art. 2326 noul C. civ.: „(1) Prețul bunurilor debitorului se împarte între creditori proporțional cu valoarea creanței fiecăruia, afară de cazul în care există între ei cauze de preferință ori convenții cu privire la ordinea îndeostulării lor. (2) Creditorii care au același rang au deopotrivă drept la plată, proporțional cu valoarea creanței fiecăruia dintre ei”.

Proporțional înseamnă că, dacă există un creditor ce are o creanță de o mie și altul una de o sută, dacă din vânzarea bunurilor debitorului nu a rezultat un preț suficient pentru a achita toți creditorii, ci, în raport cu pasivul general, activul nu reprezintă decât 40% din datorii, atunci cel cu creanța de o mie va lua patru sute, iar cel cu creanța de o sută va lua patruzeci. Acest principiu este reluat și în textele speciale care detaliază modul de distribuire între diferitele categorii de creditori (regula de bază a proporționalității aplicându-se de fapt între creditori din aceeași categorie), cum ar fi: art. 779 alin. (2), art. 865 și art. 867 noul C. proc. civ., art. 161-163 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență<sup>[1]</sup> și art. 258 noul C. proc. fisc.

5. În perioada interbelică, în doctrina franceză au apărut critici din ce în ce mai vehemente ale teoriei personaliste, unul dintre „iconoclaști” fiind François Gény<sup>[2]</sup>. În principal din considerente

<sup>[1]</sup> M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014. Acest act normativ a abrogat Legea insolvenței nr. 85/2006 (publicată în M. Of. nr. 359 din 21 aprilie 2006).

<sup>[2]</sup> A se vedea FR. GÉNY, *Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif. Essai critique*, tome I, L.G.D.J., Paris, 1919, p. 143: „Mais, quand la conception subjective, essayant de s'élever plus haut, recherche, dans l'essence de la personnalité même, les attributs du patrimoine, quand elle en tire les déductions, que nous présentait tout à l'heure Aubry et Rau, ne voit-on pas que son œuvre est devenue inutile et dangereuse. Inutile, puisque, incapable de justifier toutes les solutions légales, elle est contrainte d'en stigmatiser bon nombre, comme de flagrantes atteintes à la logique, oubliant que la technique juridique, loin de dominer la Loi, n'a raison

Respectiv pentru oameni și cărti

de ordin practic, pentru a veni în întâmpinarea unor imperative socio-economice, s-a recurs, mai întâi, la o ficțiune, considerându-se că, „întrucât patrimoniul nu poate fi divizat, se vor crea atâtea persoane câte mase de bunuri distincte se dorește a se vedea. Aceste persoane nu se vor naște și nu vor trăi decât în scopul de a susține un patrimoniu”<sup>[1]</sup>. A fost, desigur, prima fisură la fundamentul principiului unității și indivizibilității patrimoniului.

Un alt „călcâi al lui Ahile” al teoriei personaliste provine din faptul că această teorie face din „voință” un „liant” între patrimoniu și persoana titular al acestuia. Consecința ultimă a acestei teorii ar fi că un incapabil nu poate avea un patrimoniu sau că patrimoniul îl are ca titular pe reprezentantul incapabilului – tutore sau curator. Cu alte cuvinte, patrimoniul aparține incapabilului doar printr-o ficțiune juridică.

## §2. Teoria patrimoniului-scop sau de afectatiune

6. Aloys von Brinz<sup>[2]</sup> și E.I. Bekker<sup>[3]</sup>, doi doctrinari germani din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au fost autorii conceptului *patrimoniului fără subiect*<sup>[4]</sup>. Cunoscută sub denumirea comună de *Zweckvermögen* sau patrimoniul de afectatiune, aceste patrimonii

*d'être que si elle l'explique tout entière. Dangereuse, en même temps; car elle empêche maints développements que, sans ces idées préconçues, la jurisprudence progressive pourrait et devrait réaliser d'elle-même: la reconnaissance de patrimoines d'affectation, constitués au moyen de fondations, et par l'intermédiaire des personnes morales publiques”.*

<sup>[1]</sup> H. ET L. MAZEAUD, J. MAZEAUD, *Leçons de droit civil*, tome I, 4<sup>e</sup> éd., Montchrestien, Paris, 1967, p. 318.

<sup>[2]</sup> Aloys [Ritter von] Brinz (1820-1887) a fost jurist și om politic bavarez, profesor la Universitatea Carolină din Praga, la Universitatea din Tübingen și rector al Universității din München. Domeniul său de cercetare a fost dreptul roman, iar opera sa principală, „*Lehrbuch der Pandekten*”, este considerată una dintre cele mai importante și originale lucrări de acest gen din spațiul juridic german în secolul al XIX-lea.

<sup>[3]</sup> Ernst Immanuel Bekker (1827-1916) a fost jurist și universitar prusac, profesor de drept roman la Universitățile din Greifswald și Heidelberg.

<sup>[4]</sup> C. BOUCHARD, *La personnalité morale démythifiée. Contribution à la définition de la nature juridique des sociétés des personnes québécoises*, Les Presses de L'Université Laval, 1997, p. 213.

Resp autonome nu aparțin nici colectivității asociațiilor unei persoane morale, nici persoanei juridice propriu-zise, ci destinației lor. Această teorie constituia în epocă rezultanta logică și naturală a existenței drepturilor fără subiect (*Subjektlosenrechte*). Din punctul de vedere al acestei teorii, persoana juridică nu este în niciun caz o persoană (în viziunea acestor autori germani, numai persoanele fizice pot avea drepturi), ci mai degrabă o proprietate lipsită de subiect de drept. Astfel, în această viziune, persoana morală nu este construită în jurul unui grup de persoane, ci bazată pe un obiect și un scop.

Teoria patrimoniului de afectățune<sup>[1]</sup> separă dintru început noțiunea de „persoană” sau de „personalitate juridică” de noțiunea de „patrimoniu” – ca universalitate de drepturi și de obligații afectate „interesului juridic” al persoanei. Așa fiind, *una și aceeași persoană poate avea mai multe patrimonii*. Este o formă de exprimare a concepției obiective asupra patrimoniului, derivată din teoria patrimoniilor fără subiect, legată, la rândul ei, de teoria drepturilor fără subiect. Ideea este simplă și pragmatică: în cadrul patrimoniului general al persoanei pot exista multiple universalități de drept, diferențiate între ele prin afectățunea lor și formând, astfel, patrimonii specializate. Așa devine posibilă crearea unei întreprinderi unipersonale cu răspundere limitată și cu personalitate juridică (SRL cu asociat unic), caz în care asociatul unic are, practic, două patrimonii.

În pofida supleței și a utilității practice, teoria în discuție își are totuși insuficiențele și incoerențele ei. Un exemplu: existența unor patrimonii specializate ar putea avea drept consecință afectarea unor fracțiuni din bunuri în scopul garantării creanțelor anumitor creditori în detrimentul altora și, pe cale de consecință, restrângerea gajului

---

[1] Cu privire la această teorie, a se vedea îndeosebi: S. GUINCHARD, *L'affectation des biens en droit privé français*, L.G.D.J., Paris, 1976, *passim*; J.L. AUBERT, *Introduction au droit et thèmes fondamentaux du droit civil*, 6<sup>e</sup> éd., Armand Colin, Paris, 1995, nr. 207; FR. TERRÉ, *Introduction générale au droit*, 2<sup>e</sup> éd., Dalloz, Paris, nr. 337; J. GHESTIN, G. GOUBEUX, M. FABRE-MAGNAN, *Traité de droit civil. Introduction générale*, 4<sup>e</sup> éd., L.G.D.J., Paris, 1994, nr. 211 și urm. Interesant de remarcat că jurisprudența franceză a definit, bunăoară, fundația ca fiind o „afectățune a unei mase de bunuri unui scop determinat” – Cass. civ. 1, dec. din 15 februarie 1983. Într-un sens foarte apropiat, art. 18 din Legea nr. 87-571 din 23 iulie 1987.

general<sup>[1]</sup>. Pe lângă faptul că, într-o asemenea situație, pentru ca afectatiunea să fie opozabilă celorlalți creditori, ea trebuie făcută cu îndeplinirea formelor de publicitate prevăzute de lege, atunci când a fost realizată în fraudă creditorilor, ei o pot contesta pe calea acțiunii pauliene. Apoi, realizarea fracționării patrimoniului pe calea afectatiunii unor părți din acesta determină, în același timp, și o fracționare a capacității de exercițiu a persoanei. Altfel zis și poate mai concret, afectatiunea, subordonată unui scop corespunzător exercitării unei activități determinate, limitează autonomia acțiunii persoanei nu numai în legătură cu bunurile afectate, dar și cât privește toate celelalte bunuri care fac parte din patrimoniul ei.

7. Teoria patrimoniului de afectatiune este cea care câștigă neîncetat teren în detrimentul celei clasice a lui Aubry și Rau. O primă breșă a fost făcută în dreptul francez odată cu intrarea în vigoare a Legii Madelin la 11 februarie 1994<sup>[2]</sup>. Acest act normativ

<sup>[1]</sup> Spunem că ar putea avea asemenea consecințe, întrucât nu orice afectatiune sau „gaj afectat” implică inevitabil un drept de preferință în raport cu alți creditori. Există uneori o garanție chiar în lipsa unei veritabile afectatiuni, precum în cazul separației de patrimonii, dacă succesiunea a fost acceptată sub beneficiu de inventar și dacă creditorii moștenitori și legatarii cu titlu particular vor să își constituie un privilegiu special asupra imobilelor succesiunii. Afectatiunea ar putea fi doar o simplă modalitate a dreptului de creanță. Prin tehnica afectatiunii, debitorul poate dori să limiteze dreptul de urmărire al anumitor creditori, fără să își fi propus defel și constituirea unei garanții reale. Pe larg, a se vedea: J. MESTRE, E. PUTMAN, M. BILLIAU, *Traité de droit civil, sous la direction de Jaques Ghestin. Droit commun des sûretés réelles*, L.G.D.J., Paris, 1996, nr. 95 și urm.

<sup>[2]</sup> Art. 22-1 din Legea nr. 91-650 din 9 iulie 1991 privind reforma în domeniul procedurilor civile de executare (introdus prin Legea Madelin – *Loi n° 94-126 du 11 février 1994 relative à l'initiative et à l'entreprise individuelle*) prevedea: „*Lorsque le titulaire d'une créance contractuelle ayant sa cause dans l'activité professionnelle d'un entrepreneur individuel entend poursuivre l'exécution forcée d'un titre exécutoire sur les biens de cet entrepreneur, celui-ci peut, nonobstant les dispositions du 4° de l'article 14 de la présente loi et s'il est établi que les biens nécessaires à l'exploitation de l'entreprise sont d'une valeur suffisante pour garantir le paiement de la créance, demander au créancier que l'exécution soit en priorité poursuivre sur ces derniers.*”